

BOLALARNI IJODIY RIVOJLANTIRISH VOSITA VA METODLARI

Norbo'taeva Ozoda Qodirqulovna
Guliston davlat universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning shaxs sifatida shakllanishida, ularning jismoniy, ruhiy, aqliy kamolotga yetishida, ijodiy rivojlanishda qo'llaniladigan vosita va metodlar to'g'risida so'z boradi.

Kalit so'zlar: bolalar, bilim, ko'nikma, o'yin, o'yinchoqlar, rivojlanish, idrok, sezgi, tafakkur, tasavvur, xotira, diqqat, ijodiy fikrlash.

«Ijod» so'zining lug'aviy ma'nosi: «yaratish», «yangilikni kashf etish» so'zlariga monand keladi. Bugungi toboro rivojlanib borayotgan axborot asrida ilmiy, uslubiy adabiyotlarda «ijod», «ijodkorlik» kabi atamalarni uchratib qolmoqdamiz. Bu atamalarining adabiyotlar sahifalarida paydo bo'lganligi bejiz emas. Kishilarda hususan bolalarda ilmiy, ijodiy faoliyat yuqori darajada o'z aksini ko'rsatmoqda. Ijodkorlik tadqiqotning yangi mavzusi emas. Insoniyat yaralibdiki, qobiliyatli insonlar har doim ajralib turgan. Inson qobiliyatlari muammosi har doim odamlarda katta qiziqish uyg'otdi. Biroq, ilgari jamiyatda odamlar ijodini o'zlashtirishga alohida ehtiyoj yo'q edi. Ilmiy-texnik taraqqiyot davridagi hayot tobora rang-barang va murakkablashmoqda. Va bu odamdan odatiy harakatlar, harakatchanlik, fikrlashning moslashuvchanligi, tezkor yo'nalishni hamda katta va kichik muammolarni echishga ijodiy yondoshishning yangi shartlariga moslashishni talab qiladi. Insonlar har xil sohalarida bir- biridan ilhomlanib yangidan yangi ijodiy faoliyat turlarini kashf qilishmoqda. Yaratilayotgan ijod namunalarining chek chegarasi yo'q. Agar deyarli barcha kasblarda aqliy mehnatning ulushi doimiy ravishda o'sib borishini va ijro etuvchi faoliyatning ortib borayotgan qismi mashinalarga o'tishini hisobga olsak, insonning ijodiy qobiliyatlari uning aql-idrokining eng muhim qismi sifatida tan olinishi kerakligi va ularni rivojlantirish vazifasi zamonaviylikni tarbiyalashning eng muhim vazifalaridan biri ekanligi ayon bo'ladi.

Ijodiy mahorat - bu ma'lum bir ijodiy faoliyat turini muvaffaqiyatli amalga oshirish imkoniyatini belgilaydigan va uning samaradorligi darajasini belgilaydigan individual xususiyatlar majmui. Ular shaxsning bilimi, ko'nikma va malakalari bilan cheklanib qolmaydi. Ijodiy qobiliyatlar qiziqish, intilish va ijodga hissiy munosabat bilan namoyon bo'ladi, chunki ijodiy izlanishda bilim, mantiqiy va ijodiy fikrlash, tasavvur, mustaqillik va qat'iyatlilik darajasi va ma'lum bir sohada sub'ektiv ravishda yangilik yaratilishini ta'minlaydi.

Bugungi kunda bolalar uchun ko'plab rivojlantiruvchi ta'limiy o'yinchoqlarning yangi avlodlari yaratila boshlangani hech kimga sir emas. Qadimda o'yinchoqlar asosan harakatli va tarbiyalovchi xususiyatlarga ega bo'lgan bo'lsa, endilikda rivojlantiruvchi ta'limiy o'yinchoqlar avlodi rivojlandi va otionalarning, ta'lim xodimlarining ishonchiga kira oldi. Sababi rivojlantiruvchi ta'limiy o'yinchoqlar bolaga kerakli ko'nikmalarni o'rgatishning ajoyib usuli.

Olimlar besh-yetti yoshgacha bo'lgan davrda barcha bolalar ajoyib xotiraga ega ekanligini isbotladilar. Yangi ma'lumotni qabul qilish qobiliyati noyobdir va yangi narsalarni o'rganish istagi juda katta. Natijada, ishonch bilan aytish mumkinki, insonning butun hayoti u birinchi besh-yetti yil ichida egallagan bilim va ko'nikmalariga asoslanadi. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagoglari ushbu davrga iloji boricha mas'uliyat bilan yondashishlari va bolaning har tomonlama rivojlanishiga hissa qo'shishlari kerak.

Ikki yoshgacha bola o'z tanasini, atrofdagilarni idrok etishni va bilishni, hissiyotlarni ifoda etishni, makonni his qilishni, yaqinlarini tanib olishni, ob'ektlarni harakatlantirishni o'rganadi.

Interaktiv o'yinchoqlar. Rivojlantiruvchi ta'limiy o'yinchoqlarning orasida interaktiv o'yinchoqlar juda mashhur. Qo'shiqlar kuylash, suhbatlashish va hikoyalar aytib bera oladigan o'yinchoqlar nutqning

rivojlanishiga foydali ta'sir ko'rsatadi. Shunisi e'tiborga loyiqki, so'zlarni idrok etish va tushunishni rivojlantiradigan o'yinchoqlar bolaning ijodiy qobiliyatlarini erta yoshdan tarbiyalaydi.

Piramidalar. Mantiqiy rivojlantirish uchun qulay bo'lgan piramidadagi halqalarni bola nafaqat o'z o'rniga taqibgina qolmay, balki ularni to'g'ri tartibdajoylashtirishi kerak. Piramidalar plastik, yog'och yoki matodan tayyorlanishi mumkin. Piramidalarni o'ynash uchun tavsiya etilgan yosh 1-3 yosh. Ushbu yoshda nisbatlar, shakl va rang tushunchalari shakllanadi. Bundan tashqari, ular nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tavsiya etiladi, chunki bu jarayonda mayda motorikalar rivojlanadi. Sensomotor koordinatsiyani shakllantirishga, «qo'llar va ko'zlar» harakatini muvofiqlashtirishga yordamlashadi. O'yinchoqning tarkibiy qismlaridan foydalanib, bolani shakl, rang va hajm haqidagi asosiy tushunchalar bilan tanishtirish mumkin.

Pazllar. Qat'iylik va diqqatlilik sifatleri bolada jumboqlarni echish orqali rivojlantiriladi. Rasmlarni yig'ish ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi. Mozaikalarni o'z o'rniga qo'yishda bola ijod qiladi, boshqacha yo'llarini kashf qiladi.

Musiq terapiyasi - ko'pchilik insonlar o'zlaridagi psixologik zo'riqishni bartaraf etishda, tinchlanish va fikrlarini jamlashda, hissiy holatlarini yaxshilashda qo'llaydigan qadimiy va tabiiy usuldir.

Mushohada. Inklyuziv ta'limda musiq terapiyasidan foydalanishning maqsadi: hissiy idrok etish jarayonini rivojlantirish va tuzatish (sezish, idrok qilish, namoyish qilish), harakatlanishni kuchaytirish, nutq faoliyatidagi tutulib qolish holatlarida (ijtimoiy va shaxsiy holatdagi keskin o'zgarish tufayli yuzaga keladigan tashvishlanishni olib tashlash) reabilitatsiyaning ijobiy-hissiy muhitini yaratish;

Shu o'rinda Karl Kenigning musiq terapiyasidagi yondoshuviga murojaat qilamiz: Musiq organizmga chuqur ta'sir etishi uchun bemorning o'zi faol harakatda bo'lishi (kuylashi, musiq asboblariida ijro etishi, musiqani harakatlarida namoyon eta bilishi) kerak. Musiq terapiya mohiyatini biz "maxsus" bolalar imkoniyatlarida ruhiy rivojlantiruvchi va ruhiy his-tuyg'u jarayonlariga ijobiy va davolovchi ta'sir etuvchi, bolaning zaxiradagi kuchini san'atning barcha sohalarida va umuman hayotda o'zini boshqarishga to'g'ri yo'naltirishda ko'ramiz.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, yuqorida ko'rib chiqilgan vosita va metodlar bolalar ijodiy faoliyatini keskin o'stirishga, ularning qiziqish doiralari kengayishiga turtki boladi. Bolalar fe'l-atvorining ta'sirchan ekanligini inobatga olib, tegishli metodlarni qo'llash, kutilgan natijalarga erishishni ta'minlaydi.

Adabiyotlar

1. Qodirova F. U., Methodical Cluster - An Innovative Mechanism To Increase The Efficiency Of General Secondary And Inclusive Education, Progressive Academic Publishing, 2020
2. Music therapy in working with children with disabilities
3. Shusharjan S. V. Health by notes. - M., IED-vo JSC "Perspektiva", 1994. - B.190.
4. Eremina NI Rehabilitation correction of the psychological status of children from socially disadvantaged families by the method of vocal therapy. - Dissertation. for a job. uch. Art. to. psychol. n - M., RNTs VM and K, 2009, - p. 133.
5. Турдиева М. Д. ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ДОШКОЛЬНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ //Проблемы науки. – 2021. – С. 71.
6. Juraqulovna T. M. et al. TYPES OF PERSON-CENTERED TECHNOLOGY IN THE EDUCATIONAL PROCESS //E-Conference Globe. – 2021. – С. 105-107.
7. Turdieva M. J. The essence of organizing the process of preschool education and education on the basis of an individual approach //International Engineering Journal For Research & Development. – 2021. – T. 6. – №. SP. – С. 3-3.